

Iskolára hangolás játékkal, drámajátékkal

MOLNÁR ERIKA

erikamona@futour.hu

*SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,
Napközi Otthonos Óvodája*

Kulcsszavak: játék, tanulás, ráhangolás, aktivitás, kíváncsiság fenntartása

A játék az ember életében több funkciós tevékenység. Amellett, hogy örömeztetést fejt ki, feszültségoldó hatású, fontos szerepe van az egészséges lelki egyensúly, a személyiség-fejlődés kialakulásában. A gyermek játék közben tanulja, tökéletesíti a környezetében megfigyelt viselkedésformákat.

A játékforma változásán keresztül végigkövethető a gyermeki pszichikum fejlődése. A csecsemőkorból elsősorban a mozgás fejlődésének szolgálatában áll, majd a tárgyak bevonásával alakulnak ki a konstruktív játék elemei. A szerepjátékok már a környezetben felismert általánosított emberi tulajdonságokat mutatják. A folyamat következő fordulópontja a szabályjáték, mely meghatározott fejlettségi szintet kíván a gyermektől. A szabályok elsajátításának képessége előre mutat egy következő életszakaszra, ami szorosan kapcsolódik az intézményesített tanuláshoz. Ez az a minőségi változás, amely kiegyensúlyozott megoldásokat kíván a pedagógusoktól. Ebben lehet segítségünkre a drámapedagógia. Alkalmazásával játszva fedeztetjük fel a világot. A módszerbe az óvodások és kisiskolások azonnal bekapcsolódnak, hisz a játék mindennapjaik természetes tevékenységformája volt eddig is.

A drámajáték együttes cselekvést kíván. A gyerekek közösen élnek meg olyan helyzeteket, melyek a teljes személyiségükre hatással vannak. A játékban való részvétel csakis önkéntességen alapul. A gyerekek képzeletbeli világuk alkotói, szereplői lesznek a pedagógus által kijelölt szabályok, keretek segítségével.

A résztvevőket ez a tevékenységforma segíti a beilleszkedésben, önismeretben, elfogadásban, önálló gondolkodásban. Fejleszti a kreativitást, szabálytartást, a kifejező mozgást, a tiszta beszédet.

A foglalkozások alapját szolgáló mozgásos- és beszédtechnikai gyakorlatok

A mozgás fejlesztése

A tervszerű mozgásfejlesztésnek nagy szerepe van a hatékony írás-, olvasástanulásban. Ebben a digitális korban – amikor a gyerekek egyre több időt töltenek inaktívan a televízió, számítógép, okostelefon rabságában – ne hagyjuk háttérbe szorulni, építsük be a mindennapi életükbe a tudatos mozgást. Ez az, ami fejleszti a nagymozgást (játékai többek között a gurulás, kúszás, mászás, járás, futás, dobás, kapás...) és a finommotorikát (játékai többek között a papírtépdés, gyöngyfűzés, gyurmázás, gombolás...).

Amiről talán kevés szót ejtünk az a keresztmozgás, mely gyakorlása stimulálja az agyat, fejleszti a tanulási képességeket, a figyelmi tevékenység intenzívebbé válik. Mindez két ellentétes testfél egyidőben történő összerendezett mozdulatsorát jelenti (ellentétes térd, könyök összeérintése; ellentétes kéz, sarok; végtelen jel rajzolása levegőben jobb, bal, páros, majd ellentétes karmozgással). Ezek a mozgások a néptáncban, népi gyermekjátékokban fellelhetőek. Mivel a test középvonalának átlépése kisgyermekkorban nehézségekbe ütközik, javasolt a fent említett gyakorlatokat öt éves kor felett végeztetni. Ekkorra alakulnak ki olyan koordinációs képességek, melyek lehetővé teszik a keresztmozgásokat.

A fonomimikai jelek használata

Az olvasástanítás segítésére alkalmazott módszer, mely különböző meghatározott mozdulatokat, mozgásos jeleket köt minden tanuló hanghoz, betűhöz. Az így megtanult jelek segítségével szavakat, szóösszetételeket, mondatokat lehet elolvasni.

Nagy szerepe van abban, hogy mindenki megtalálja az egyéni tanulási technikáját.

A befogadóhoz különféle úton jut el az információ.

Hiszen amikor az adott betűt tanuljuk, az adott hangot hangoztatjuk, látjuk betű formájában, elmozogjuk fonomimikai jellel, és ezt is látjuk egy-egy grafikában, majd átírjuk, leírjuk. Alapvetően háromféle típusba sorolhatók a tanulók az információbefogadás szempontjából:

Vizuális típus, akinek a képek, grafikonok segítik a tanulást. A segítő munkafolyamatok a következők lehetnek: rajzok, szimbólumok, logikai ábrák, gondolati térkép, (térbeli vázlat) kialakítása, szövegkiemelés különböző színekkel, melyek képet adnak a megtanulandó anyagról.

Auditív típus, akinek a hallott szöveg, zenéhez, ritmushoz kapcsolható információ, megbeszélés segíti a tanulást.

Mozgásos típus, akinek a kézműveskedés, funkcionális, tanult mozgásforma, például mozgás társítása hanghoz, szöveghez, levegőbe írás, kézbe fogható szemléltető eszköz segíti a tudás elmélyítését.

A tanítási órákban a felsorolt módszerek mindegyikének használatával megkönnyítjük, hatékonyabbá tesszük a tanulást. Így a tanulókkal együtt feltérképezzük, kifejlesztjük, mely tanulási típusok alkalmazása hozza meg számukra az eredményességet. A fonomimikai jelek használata komplexen fejleszti a mozgást, az emlékezetet, a figyelmet, logikai készséget.

A légzéstechnika fejlesztése

A légzőgyakorlatok végzése közvetlenül hat az idegrendszerre. Rendkívül hatékony módja a gyerekek lenyugtatásának, a figyelem összpontosításához történő felkészülésnek, valamint alapja az érthető, helyes hangképzésnek, beszédképzésnek.

A gyakorlatokat mindig friss levegőjű helyszínen, ellazított testtel, kilégzéssel kezdjük. A kifújás, belégzés, kilégzés folyamatát, időtartamát a gyermekekkel ismertetett kézmozdulatokkal érdemes irányítani.

Az egyszerű légzéstechnikai gyakorlatokat (léggömbfújás imitálása kézmozdulattal, vagy teljes testtel; virágnylás eljátszása karral, vagy teljes testtel, stb... mindez irányított légzéstechnikával) utánmondásos gyakorlatok kövessék (levegővételeként bővülő szöveg; egy levegővételre megadott szöveg hangoztatása artikulálva és/vagy ritmustappsal, és/vagy egyenletes lüktetéssel), már ismert vagy könnyen megtanulható mondóképekkel, versrészletekkel.

Artikulációs készség fejlesztése

Az érthető helyes hangképzés, beszédképzés a beszédszerveink tudatos mozgásának kialakításával jön létre. Az artikulációs gyakorlatok végzésekor természetesen ügyelni kell a helyes légzésre, valamint a hangok, szavak, mondatok ritmusára, a feszültségmentes testtartás kialakítására.

Első lépés a tanulók artikulációs képességeinek megfigyelése. A hangadás, beszédhangok, valamint a beszéd folyamat kóros hibáinak javítása szakember feladata, mi ennek a folyamatnak segítői, kiegészítői lehetünk a következő artikulációs gyakorlatokkal: minden betű tanításakor az adott hang helyes ajakmozgatása kerül előtérbe, ilyenkor a kistükröt is elővesszük, hogy tudjunk korrigálni; titkos nyelven (magánhangzóval) szavak, mondatok hangoztatása; nyelvgyötrők, rövid mondókák, versek bevonása – sokszor általam alkotott szövegek, hogy az óra anyagához szervesen kapcsolódjon.

Ritmusérzék fejlesztése

A ritmusérzék fejlesztése nem kizárólag a zenei nevelés része. A nyelvi képességek fejlesztésére és a matematikai gondolkodásra is hatással van, valamint finomítja a mozgáskultúrát.

A ritmus mint jelenség része az életünknek. Gondoljunk csak a lélegzetvételünkre, szívdobbanásunkra, lépéseinkre, valamint a bennünket körülvevő természetes és épített környezetünkre.

A metrumérzék fejlesztése, az egyenletes lüktetés érzékeltetése, amikor is egyenletes mozgás végzése történik önmagában, vagy éneklés, mondókázás közben, kiegészíthetve egy lépéses csárdással, test-, ritmushangszerekkel.

Az ütemérzék fejlesztése a mondóka vagy a dal hangsúlyainak kiemelésével, a ritmus hangoztatásával, tapsolásával történik.

Az első tanítási napok

Az iskolai élet első néhány napja az ismerkedésé, minden folyamat mesébe, a gyermekek aktuális életéhez kapcsolódó történetbe ágyazva alakul.

Már a tanévnyitó ünnepséget követően egy szituációs játék keretében felfedezőkké válnak és elindulnak megismerni a Titkok Várát (az iskola épülete). A labirintus-szerű folyosók végigjárását követően eljutnak a Tudás Terméhez (osztályterem), melynek ajtaja egy meghatározott dal (Hétfő, kedd, szerda, csütörtök...) eléneklésére nyílik ki. Így ismerkednek az épülettel és megtanulják a napindító dalukat.

A következő játékok egymás megismeréséről szólnak. A szőnyegen – a leendő beszélgetőkörök állandó helyszínén – körben ülve bemutatkoznak teljes nevükön, majd elmondják, milyen néven szólítsák őket. A játék második fokozata a mellettük ülő becenevének és saját nevüknek elisméltése. Ezt követően egy népi gyermekjáték segítségével (Ki segít nekem...) győződnek meg arról, mennyire emlékeznek egymás nevére. A beszélgetőkörben már óvodájukról, barátaikról, kedvelt játékaikról számolnak be.

Az iskola szabályrendszerét egy általam aktuálisan kialakított folytatásos mesében ismerik meg az Állatiskola szereplőin keresztül. Amikor kérdéses helyzetekbe kerülnek a történet résztvevői, a mesemondást szüneteltetem, a gyerekek pedig lehetőséget kapnak arra, hogy az Állatiskola szereplőit jó tanácsokkal segítsék, majd néhány szituációt a tanulók szerepjátszókkal megjeleníthetnek.

Az első tanítási órákra mindenképpen a komplexitás jellemző, melyekben fellelhető megfelelő ritmusban, jól felépített módszertani rendszerben a matematika, anyanyelv, mozgás,

éneklés, rajz. Az óra anyagához illeszkedve építem fel a foglalkozássort, mely beszédtechnikai gyakorlatokkal indul, mondókája a témához kapcsolódik, majd jöhet zenére mozgás, állókép kialakítása.

A tanórák rugalmasan kezelt időtartama mellett sokkal lényegesebb, hogy milyen módszereket, technikákat alkalmazunk ahhoz, hogy az alapvetően kíváncsi gyermek érdeklődését fenntartsuk. A játék, a mozgás, az aktivitás a tanulók életkori sajátosságait tekintve része kell, hogy legyen a munkafolyamatoknak. A gyerekek leghatékonyabban cselekvés közben tanulnak, a már meglévő ismereteiket használják fel az új információ befogadására.

Így lehet kihasználni a tanulók személyes, hétköznapi szinteken lévő tudását, saját erőforrását, és a megismerésre váró új ismeret felé irányítani, annak szolgálatába állítani; így teremtve kapcsolatot a hétköznapi tudásforma és az iskolai tantárgyak feldolgozása között.

IRODALOM

Baji-Gál Ferencné 2004: *Drámapedagógia alkalmazása. – Foglalkozásleírások alsó tagozatosok számára.* Debrecen: Pedellus.

Balogh Tibor 1991: *Lélek és játék.* Budapest: Akadémiai.

Gabnai Katalin 1993: *Drámajátékok.* Budapest: Marczibányi téri Művelődési Központ.

Neelands, Jonothan 1994: *Dráma a tanulás szolgálatában.* Budapest: Marczibányi téri Művelődési Központ.

Preparing Children for School with Games and Drama Activities

Games which essence lies not in the objects play an important role in a child's life. When children start school they already have some knowledge about their direct and wider environment, their learning experience is expanding. We must bear in mind that the nursery school students are confident, independent and we must not turn them into exhausted, uncertain primary school ones. This age group is very active, playful; their attention is engaged only by interesting things. Within the framework of institutionalized learning drama games can be used to actively involve lower primary school students in learning.